

Aki mindig nyer

A K...ban állomásozó huszár-ezred tisztikara szokatlan nagy számban gyűlt egybe a laktanya tisztí kaszinójában.

Néhány új tiszt lett az ezredbe más ezredből áthelyezve s azok megérkezésének örömére egy kis banquetet rögtönzött a tisztí kar.

A lakoma vigan folyt. Csengtek a poharak. Egymást érték a felköszöntők, mik rendesen katonás rövidségűek voltak s e tekintetben határozott előnyben voltak a civil tósztok fölött.

Az érdeklődés különösen egy creol-barna arcú villogó fekete göndörfürtű, sudártermetű főhadnagy köré csoportosult. Az élénk szellemű tiszt ajkáról csak úgy pattogott az élc. Az élénk tekintettel szavain csüngő hallgatók ajkain fel-fetört a kacaj.

Az asztalnál legfelül tilt az ezredes, ki elégtűlen mosolygó képpel nézte, hogy ily vidám hangulatot képes maga körül teremteni az élénk tiszt, ki szintén akkor jött az ezredhez. A fiatal tisztet megelőzte volt már az a híre, hogy mindig kész fogadni és soha egyetlen fogadását el nem veszíti. Lakoma végeztével a tiszték elszéledtek a termekben kártyázni, biliárdozni. Az ezredes magához kérte az ujra érkezett főhadnagyot, ki helyet foglalt mellette.

- Szokott ön kártyázni?

- Soha.

- Úgy hát nem fosztom meg semmi kedvteléstől, ha arra kérem maradjon?

- Sőt, csak szerencsétlet ezredes úr.

- Megvallom őszintén, hogy önt már nagyon kíváncsian vártam, mert megelőzte a hír, hogy híres fogadó és soha egyetlen fogadásánál sem szokott veszíteni.

- Ez igaz.

- Nos, ennek kell, hogy titka legyen. Miben van az ön boszorkánysága?

- Nem boszorkányság az ezredes úr, én mindig biztosra fogadok.

- Például? Mondjon kérem, egy példát!

- Szívesen. Például én azt állítom, hogy ezredes urnak baloldalán, a szív közelében egy szurási sebhelye van, melyet valamelyik hadjáratban kapott. Pika szurás.

- No és?

- Ezt állítom.

- Határozottan?

- A leghatározottabban.

- Kész is rá fogadni?

- Azonnal.

- Mennyiben?

- Ötszáz frankban. Tessék; az összeget le is teszem.

Elővette pénztárcáját és ötszáz frankot az ezredes elé olvasott.

- Tehát a fogadás áll. Tessék tanukat szólítani, kik a fogadást rögtön elbírálhassák.

- Eh minék külön tanukat. Ez annyira érdekes fogadás, hogy az egész tisztikar tanuja lehet.

Azzal az ezredes oda szólította a különböző játékokkal szórakozó tiszteteket s elmondta nekik, hogy a ma érkezett főhadnaggyal fogadott ebben és ebben, ilyen és ilyen föltételek mellett.

- Itt uraim idegenek nincsenek – szólt az ezredes - önök azonnal meggyőződést szerezhetnek, hogy ki nyert, ki veszett.

Az ezredes levetette blouse-át, levetette ingét és mezitelen felső testét megmutatta minden tisztnek egyenkint, kik egytől egyig konstalták, hogy azon absolute semmi sebhely nincsen. Végül mosolyogva fordult a főhadnaggyhoz:

- Nos, kedves barátom, meg van ön győződve, hogy állítása nem való?

- Igen.

- Tehát fogadását elvesztette.

- Fájdalom: el.

Erre aztán lett nagy mulatság. Az ezredes rögtön pezsgőt rendelt s tréfálkozva, élcelődve mulattak éjfélig. Ekkor elszéledtek. Másnap reggel az ezredes mihelyt felöltözött, tollat fogott és írt azon ezredes barátjának, ahonnan a híres fogadó jött. Gunyosan írta le, hogy az ő híres nyerőjük itt mindjárt az első fogadását is elvesztette. Aztán leírta, az egész dolgot.

Posta fordultával megérkezett a másik ezredestől is a válasz, mely szóról szóra így hangzott: „Kedves barátom! A menydörgős ménkü tütött volna a ti fogadásotokba. Könyű volt annak a főhadnagynak azt az ötszáz frankot kifizetnie; még is csak ő nyert most is; mert tőlünk való távozásakor a bucsu lakomán, velem meg abban fogadott, hogy veled, kedves barátom, leendő ezredesével, mindjárt az első este, nyilvános helyen levetteti az ingét. És hogy te is felültél neki, szép összegembe került; mert velem szemben 2000 frank a tét. Ő nem is írt nekem; biztosra vette, hogy te magad fogsz nekem a dologgal dicsekedni. A mai postával utalványozom neki a 2000 frankot, Szerető bajtársad: G...r. ezredes.”

Egy hírhullám Budapesten

„Wilt Mária meghalt!” evvel a hírrel lepték meg a fővárost az esti lapok. Horváth, Rákossy, Légrády, Csávolszky, Falk Miksa lélekszakadva futnak a központba (Fülöp is neki iramodik, de azt visszakergetik), hogy telefon utján interwiewolják meg a bécsi levelezőket: hogy van? mint van?

Egy-egy belmunkatárs az expressen Bécsbe utazik.

A táviró tiszték megduplázott számban egész éjjel dolgoznak; a hírlapok megbizottjai velük virrasztanak, aranygyapjuként őrzik mindegyik a maga táviratát. A vezető sodronyok átmelegedtek a folytonos áramtól.

Másnap van riadalom. Az „Egyetértés” három egész hasábon foglalkozik az öngyilkos opera énekesnő esetével és hiteles források alapján bebizonyított ténynek proclamálja, hogy az öngyilkos örült volt, s örültségében követte el tettét.

A Pesti Hirlap megbizható titkos forrásból tudja, hogy a nagy művésznőt szerelmi csalódása vitte az öngyilkosságba, hisz lám, az utolsó percében is dr. W-vel sétált.

A Budapesti Hirlap meg már egész határozottsággal meri állítani, hogy Wilt Mária kapzsi rokonainak esett áldozatul, kik erővel rá akarták bizonyítani, hogy örült, holott szakavatott emberek véleménye szerint teljesen épeszű volt.

A Magyar Hirlap megcáfolja a hírt, mintha Wilt Mária a fatalis ház udvarán halála előtt dr. W-vel sétált volna. Tettének okát nem lehet pontosan tudni. Vezércikkben emlékezik meg a nagy művésznő még nagyobb érdemeiről, s egyszerűsmind leszidja Zichy-t, az ópera intendánsát.

Beavatott körökben emlegetik, hogy Fülöp búskomorságba esik, mivelhogy a lapja még csak elsején jelenik meg, mikorra az egész dolog már el fog évtülni.

A Kis Ujság legujabb értesülések szerint megrajzoltatja a tragicum színhelyét, amint a művésznő a szívtelenül kemény kövezeten vérébe fetreng. A Neues Politisches Volksblatt fába metszeti a művésznő legujabb és legsikerültebb fényké-

pét, - mint Norma – amely Calderoni kirakatában az öngyilkosság után 15 perccel már látható volt.

A hatás nem is maradt el.

A dunaparti kofaasszonyok és gyümölcsárusok congressusba gyűlnek: folyik a tanácskozás; vélemények és combinációk formálása; érvelés pro és contra.

A politikus csizmadia és szabó-legények a közvetítő hivatal előtt, óriási csoportokban hangosan olvassák föl a Budapestet. A suszter és pékiasok, megfélekezve küldetéseikről, a közeli akáczfákra másztak, hogy ők is halljanak valamit. Az ujságolvasó boltok valódi trójai ostromot állnak ki, odamenni ilyenkor életveszélyes dolog. A zsebmetszők jubilálnak. Az Erzsébet köruti varró-intézetekben a felügyelő nénikéknek ugyancsak dolgot ad a leányoknak munkára bírása.

Még az ábrándos lelkű költő sem nyugszik: a pince lakásának mécsese mellett álmatlanul tölti az éjet. Vajjon mit csinálhat? Senki sem tudja.

De másnap valamennyi könyvtáros kirakatában látható egy könyv, melynek címlapján nemzeti színű betűkkel e szavak olvashatók:

„Wilt Mária és dr. Walzer, vagy a szerelmes énekesnő.”

Rendkívül érdekes és tanulságos történet.

A költő fennkölt homlokkal sétált a kirakatok előtt, nézi, kel-e a könyv.

Sternberg kirakatában egy új zenemű jelenik meg, amelynek címe: Wilt Mária Walzer. A rövidáros boltok kirakatában a Wilt gallérok, Wilt nyakkendők, Wilt kalapok lesznek dominálók; a divatban Wilt hátrahagyott ruhái lesznek mintákká.

Ily hullámot vet nálunk egy-egy esemény, mely hőmpölyög, himbálódzik, míg nem jó egy másik, mely elnyeli azt.

A virtus

Haraszthy Lacit fölvitték a veszprémi gymnasiumba, mivel a nagybátya: Haraszthy Boldizsár azt tartotta, hogy nem nőhet föl a diák igazi virtusban, ha csak a veszprémi pompás, egészséges bakonyi levegővel egy pár esztendőig nem táplálkozik. Mert hát a Mátra levegője csak suvia a Bakonyéhoz képest.

Haraszthy Boldizsára pedig hallgatni kellett a családi tanácsban, mivel hogy agglégény volt és huszezer hold birtok nézett ki utána.

Mikor a kis Lacika a csákányi iskolában mért tudományokat mind fölemészette, akkor az édes apja: Haraszthy Pál, egybehívta familiáris sessióra a család nagykorú tagjait és kijelentette, hogy a legközelebbi esztendő fordulópontot képez Lacika életében, mivel hogy gymnasiumba kell vinni. Erre nézve kéri a családtagok véleményét.

Rendkívül élénk pädagogiai vita fejlődött ki erre a családtagok között, mert a Haraszthyak mind született pädagogusok voltak.

Keszthely, Kanizsa, Kaposvár körül forgott a vita s bizony mondom; nem esett volna minden tanulság nélkül, ha az egyes gymnasiumok tanári testületének tagjai úgy egerekül végig hallgathatták volna a vitát, mely az egyes intézetek előnyeit, hátrányait nagy és fontos pädagogiai elvek színvonaláról bírálta.

Az öreg Haraszthy Boldizsár csak hallgatott és nagyokat szippantott ősi tajtékpájából, mintha a vita őt egy cseppet sem érdekelné. Hanem aztán mikor végre a családi tanács főleg az egészségi szempontok mérlegelésével Nagy-Kanizsa mellett megresztált, - akkor az öreg nagyot köhintett és azt mondta:

- Na hát pedig nem megy Nagy-Kanizsára!

- Hát hová? - kérdezték mind egyhatású bámulattal.

- Hová? Hát Veszprémbe. Ha már egészségről van szó, akkor én azt mondom, hogy a bakonyi levegőnek nincs párja. Kicsit goromba, különösen télen, de egészséges, edző. Aki kiállja, abból lesz ember. A veszprémi kő vasat nevel. Én pedig azt akarom, hogy ebből a Laci gyerekből vasember váljék. Ez az én akaratom.

Az öreg Haraszthy Bódi olyan ember volt, hogy mikor valamire azt mondta: „ez az én akaratom” - és még valaki mást akart, akkor minden további meddő vita kizárásával nyomban ütött. Ököllel, vagy pipaszárral, ahogy a helyzet magával hozta.

A familiáris sessio meg is hajolt előtte nagy tisztelettel.

Hát jól van, elviszik a kis Lacikát Veszprémbe. Bódi bácsi is ott nevelkedett. Legyen belőle is olyan derék tagbaszakadt ember.

El is vitték.

Meg is hozták.

Nagy örömmel vitte a kis diák az eminens bizonyítványt Bódi bácsihoz, mivel hogy a bucsuzáskor kis kocsí, ponyló forgott szóban ha...

E mögött a „ha” mögött semmi más föltétel nem lappanghatott, mint csupán az eminens bizonyítvány.

Nos hát ez megvan.

A kis Laci önértzetesen nyújtotta át Bódi bátyjának a bizonyítványt.

Az öreg csak belepillantott a bizonyítványba, aztán félretette és magához vonta Lacikát.

- Na hadd lássalak. Fogott-e rajtad az a pompás bakonyi levegő? Egy kicsit pápistaszinben vagy. Nekem majd kicsattant a képem, mikor az első esztendőben, mint végzett patvaristát, hazahoztak. Játszottál-e métást a gulyadombon? Viselte-tek-e törökháborút a Táborálláson? Voltak-e parittyaháborúk? Hát vasárnap délutánonként csatáztatok-e a vásárálláson az inasokkal? He? Na beszélj hát, kutya meg a lánca! Látod ezt a sebhelyet itt a homlokom balfelén. Ezt egy parittyaháborúban kaptam. Büszkébb voltam rá, mint a katona érdemjelére. Neked még nincs ugy-e ilyen? Na majd lesz. Bizonyosan lesz, ha igazi Haraszthy vér buzog ereidben. De én nagyon félek, hogy szegény öreg apádra: a híres Haraszthy Lászlóra fütöttél. Az is ilyen gyöngéhúsú, nyápic gyerek volt; mindig tanult, mindig olvasott; huszonnégy éves korában már olyan beszédeket tartott a vármegyén, hogy élemedeti, okos embereknek megállt a szeme szája. De mit használt, ha 30 éves korában már eltemették. Örökké a könyveket bujta, azok mérgezték meg egészségét, azok ölték meg. Mentül többebb sebhelyet édes kis fiam és mentül kevesebb eminenciát!

Mindezekből Haraszthy Lacika megértette, hogy ő erősen mögötte marad annak a családi virtusnak, amit az iskolai könyvek nem tárgyalnak, hanem aminek benne kell lenni a vérben, a meg nem romlott Haraszthy erekben.

Haraszthy Boldizsár a legközelebb tartott familiáris session ki is fejezte aggodalmát, hogy ő nagyon kevésbet bízik a Laci gyerekekben. Hazahozta a sok ebadta eminenciát, de azokról a dolgokról, amik a tulajdonképpeni virtust adják, hallgat, nem tud semmit. Végre egészen mérgesen fordult Haraszthy Pálhoz:

- Csak nem akarod elpusztítani ezt az egyetlen fiadat? Talán kivesszen a Haraszthy név? Erős, egészséges ivadékra van szükségünk. Inkább liggjen, loggjon az osztályokban; csak ússa át imigy, amugy a gymnasiumot, de legyen benne igazi Haraszthy virtus. Ez az én akaratom.

A következő esztendőben azután Haraszthy Pali nem merete hazavinni Lacinak eminens bizonyítványát, hanem elpanaszolván ügyét baját az osztályfőnököknek, ez

nagyot kacagott Bódi bácsi ősi virtus szeretetén, állított ki egy külön bizonyítványt a Bódi bácsi gusztusa szerint csupa sulficiensekkel; „ad notandum” pedig oda írta, hogy ezen feltűnő hanyatlás oka a folytonos parittyá és gerundium háborukban van.

Mikor ezt a bizonyítványt Haraszthy Boldizsár átolvasta, el kezdett kacagni, hogy csak úgy hullottak két szeméből a könnyecsek. Magához ölelte ragyogó arccal a legifjabb Haraszthyt, mint egy agg Simeon, aki látta az Üdvözítőt.

- Aztán hol csatáztatok, te kópé? Tudod, mi hogyan kerítettünk az én diák koromban? Egyik csapat végig húzódott a temető hegyen, a másikat a Jeruzsálemhegyen, aztán a Kupa völgyön átszökdelve, a Gulya dombon elül hátul parittyatűzbe fogtuk az ellenséget: az inas sereget. Sokszor elkergettük őket a zsidó-csárdáig is, át a pápai országutnak. Hahaha! hogy futottak a gyáva kölykek! Na, mondd el, ti hogyan tűztétek az ellenséget? Kaptál-e sebet? Nem látom nyomát a csatáknak.

- Te valóságos Achilles vagy, nem fog rajtad a kő. Na beszélj! Mondd e a legutolsó csatákat! Bizonyítványosztás után, hol lestek rátok az inasok? Hogyan tűköztetek meg? Hah, ilyenkor iszonyu elszántan harcol a diák, mikor már kezében van a bizonyítvány! Hány verte be a fejét? Hát a kurátort megcsaptátok-e utoljára tisztességesen? Mi azt a puskaporosdombon szoktuk végezni. Oda csaltuk ki szivarral, likőrrel. Hanem aztán jaj volt neki, mikor joltartottuk. Na mondd el az egészet!

Mikor aztán a sok kérdéstől szóhoz juthatott a Haraszthy csemete, elmondta azokat a bámulatos virtusságokat, amiket már előre betanult az apjától olyan szorgalmasan és hálás kötelességgel, mintha csak gratulációt tanult volna be a Bódi bácsi nevenapjára.

Haraszthy Boldizsár majd fölfalta örömeiben a virtuos kópét. Mindjárt konstata, hogy most már sokkal virulóbb színben van; csakúgy duzzad az erőtől.

Így örvendeztette meg Haraszthy Laci minden esztendőben egy-egy külön bizonyítvánnyal Bódi bátyját. Csak az érettségi bizonyítványt nem lehetett dupla kiadásban megszerezni; az igazán pedig Haraszthy Laci praematurus volt. Végre is nem tehetett mást, megmutatta, Bódi bácsinak az igazit. Ez nem szólt rá semmit, csak mosolygott.

Mikor aztán Laci apjával találkozott négyszem közre fogta:

- Te Pali, mennyibe került neked a Laci maturusa?

Haraszthy Pál nagyot nézett.

- Mit gondol Bódi bácsi! Vége van már annak a régi jó világnak. Nem lehet ma már pénzzel érettségi bizonyítványt venni.

- Ejnye Pali öcsém, engem csak nem akarsz lóvá tenni. Örökké lehet, míg pénz és ember lesz. Na, mondd meg csak igazán!

Haraszthy Pál kénytelen volt gyöngye kétezer forinttal megterhelni a lelkiismeretét, amennyivel aztán Bódi bácsi nyomban megkönnyítette a saját bugyellárisát

Pályaválasztásra kerülően a dolog. Haraszthy Boldizsár oktatásra fogta Lacit:

- Azt hallottam apádtól édes fiam, hogy technikus akarsz lenni. Ez egy kissé ostoba gondolat. Azokat agyonkínózzák munkával. Légy jogász! Ez is csak azért, hogy „tessék lássék”. Mulass, lumpolj Pesten 3-4 esztendeig, aztán jöjj haza, ha jól kimulatad magadat. Én is így tettem és mondhatom neked: egészségemre vált. Azok, akik nem úgy tettek, mint én, mind meghaltak; én – hála Isten – most is élek. Ezt a módot ajánlom neked is.

Haraszthy Laci azután el is ment Pestre, de nem a jogra, hanem a technikára. Csak Haraszthy Boldizsár előtt volt ő jogász, az ősi virtus fentartója.

Mikor mint végzett technikus hazament, Bódi bácsi nagyon gyöngédkedő állapotban volt. Egészen közel inté magához Haraszthy Lacit s gyöngye hangon kérdezte:

- Tettél le valami vizsgát a jogból?

- Nem én Bódi bácsi.

Patent gyerek vagy. Mintha csak magamat látnám benned. Most már én mi ördögöt is keresnek ezen a földön. Majd elvégezed helyettem, amit el nem végeztem, ugy-e?

Laci intett a fejével.

- Megházasodjál, azt megmondom. A Haraszthy familiának nem szabad kiptusztulni. Hanem te Laci, megállj, gyer csak közelebb!

A gyöngye öreg ragyogó, ravasz kájs képpel volna még közelebb Laci öccsét és egy haldokló vén kópé utolsó gyönyörével súgta a fülébe:

- Csináld meg még azt a kópéságot, amit még eddig egy Haraszthy sem csinált meg: úgy szöktesd meg a feleségedet! Megteszed?

Haraszthy Laci intett a fejével.

Az öreg átölelte, átszellemült arccal megcsókolta és --- meghalt.

A Bodroghy familia

Az öreg Bodroghy Gábor – mikor halála óráját érezte – maga köré gyűjtötte leányait.

Mit adott volna ő érette, ha nem csak leányait, hanem fiait is maga köré gyűjtötte volna, mint egy haldokló Jákob és rájuk hagyhatta volna a Bodroghy familia nagy tradícióit!

Végig nézett hat leányán és halványuló ajkai körül valami keserű mosoly féle rebbent meg. Mintha azt akarta volna mondani: „Aztán a ti kezetekbe tegyem le most a Bodroghy-vér dicsőségét, virtusait, szízi tisztaságát? Miért is nem él az a két fiú!”

Az a két fiú pedig éppen a Bodroghy-vér virtusától pusztult el és pedig nem is dicső, nemes halállal: a harcmezőn vagy a gyöpön, hanem egészen közönséges, sőt talán ennél is rosszabb halállal: az egyik agylágyulásban, a másik tüdőgümőkórban. Még azt sem mentette meg őket, hogy dr. Kajdacsyval nagyon sűrű levelezésbeben állottak.

Haj, mi lett volna azokból a fiúkból, ha kiállják a kúrát! – szokta mondogatni Bodroghy Gábor; aki utolsó férfi öre volt a Bodroghy-vér tisztaságának. Az után már a hat lány következett.

- Nincs bennetek egy gyöngye férfira való virtus sem. Csendesek vagytok nagyon. A Bodroghy-vér szilaj.

- Szokta mondani az öreg, mikor a familia virtusának, tradícióinak leendő öreim végigtekintett.

Ezt gondolhatta ott halálos ágyán is, mikor végignézett a síró Bodroghy-lányokon.

Úgy látszott: sokat kűszködött magával, szóljon-e nekik valamit, utoljára vagy csak szó nélkül forduljon a fal felé s úgy hagyja itt az árnyék világát? Végre még is megszólalt:

- Azt hiszem látjátok, hogy a paripa fölkanatározottan vár, hogy őseim közé lovagoljak.

A Bodroghy lányok sápadtan néztek körül, aztán meg egymásra, hogy micsoda fölkanatározott paripáról beszél az öreg? Nem értették a familia nyelvét. A Bodroghy familia férfi tagjai tudniillik nem haltak meg, hanem őseikhez lovagoltak. De hát mit ért mindehhez egy leány? A haldokló jól látta, hogy nem értik ezt a gyönyörű nemesi trópuszt; hanem azért csak tovább folytatta:

- Ti maradtok itt egyedül, támasz nélkül, ti szegény támaszra szorultak. Nagy örökséget nem hagyok rátok de annál dicsőbb, fényesebb nevet és szíztiszta nemesi vért. Ezt őrizzétek meg! Ez a kastély a névvel összeforrt ősi klenodium; senki, semmi kedvéért el ne hagyjátok. Ha összeomlik, veletek omolják össze! Értettétek!

A hat leány jámbor főhajtéssal jelentette, hogy mindent megértettek.

Az öreg Bodroghy keserű mosolylyal nézett rájuk sokáig, hol az egyiket, hol a másikat kémlelve, hogy talán valamelyikből kipattan az ősi virtus, amit ő eddig hiába keresett bennük. Rájuk meresztette azután erősen azokat a jegesedő sasszemeket, mintha csak azt akarta volna nekik dörögni:

- Fenét értettétek! dehogy értettétek. Hosszú haj; rövid ész. Bezárjátok majd a dicső Bodroghy-familia mögött a kaput valami éktelen számársággal. De akkor azután ne találkozzam ám veletek a másvilágon! Egyszere nagyot vetett magán, mintha bosszúságában a fal felé akart volna fordulni; pedig voltaképpen akkor szállott el lelke a Bodroghy-ösökhöz.

A lányok sokáig ültek ott szótlantul. Végre az egyiknek eszébe jutott, hogy hallgatódzék édes apja fölött. reszkető ajakkal konstata, hogy a Bodroghy familiából az utolsó férfiszív megszűnt dobogni.

A hat Bodroghy-lány hozzálátott a temetési készületekhez. Rendeztek olyan fényes temetést, hogy olyat még nem igen látott a környék. Belekerült néhány ezer forintba a nagy gyászpompá.

Mikor aztán hetedhétországgra szóló pompával eltemették az utolsó férfisarjat, akkor kezdtek csak vizsgálni a hagyatékot. A temetési vállalkozó benyújtotta a rengeteg számlát, tehát meg kellett nézni a familiáris kasszát, hogy lehet-e fizetni? Hát ott bizony a pénznek semmi nyoma sem volt, hanem találtak ott egy gondos kaligrafiával írt lisztát a Bodroghy familia váltóiról.

A hat Bodroghy-lány látta, hogy itt a hagyaték rendezéséhez nem elég az asszonyi ész; ide fiskális kell.

Megbízta egy fiskális.

A hagyatéki ügy lebonyolítása csak annyiban nem ütökött különös nehézségekbe, hogy a Bodroghy-lányok már hajadoni állapotuk dacára is mind nagykorúak voltak.

Az ügyvéd lelkiismeretesen átvizsgálván az iratokat és a telekkönyvet, kijelentette, hogy a teher felülítvén a birtok felének értékét, legjobb lesz a birtokot szabadkézből áruba bocsátani. Sőt az ügyvéd úgy hitte, hogy ha esetleg a kastély sikertől abszolút-értékben értékesíteni: a földeket meg lehet menteni.

- A kastélyt? Mit gondol ügyvéd úr?! sipította egyhangú indignációval a Bodroghy familia.

Az ügyvéd vállat vont és várt még néhány hétig. Majd addig a familia kissé belelőködik a helyzetbe; gondolta magában.

Néhány hét múlva aztán nagy örömmel rontott a Bodroghy lányok közé.

- Nagysádtoknak rendkívül nagy szerencséjük van. Járásbírónk fölterjesztést tett a miniszterhez, hogy a Bodroghy kastély nagyon alkalmas volna állandó hivatalos helyiségül; ajánlotta annak örök, áron való megszerzését; mivel a bérleti viszonyok, itt Bodroghfalván nagyon kedvezőlenek. A miniszter úr már írt is a járásbírónak, hogy lépjen érintkezésbe Nagysádtokkal. A járásbíró – mivel tudja, hogy meghatalmazott ügyvédjök vagyok – engem keresett meg s én megígértem, hogy a dolgot szívesen közvetíteni fogom. Összeírtam a tartozásokat; ezek kitesznek váltó és jelzálog kölcsönökben összesen huszonötezer forintot. Nagyon hiszem, hogy ennyit szívesen ad majd a miniszter is, mivel a hivatalnokok is mind kapnának itt kényelmes lakást. A birtok teljesen tisztán megmaradna a fundus instruktussal együtt; csupán csak Nagysádtoknak kellene átköltözni a volt tisztí lakásba. Tehát ha parancsolják

- Ugyan kérem! – szolt megdöbben a legidősebb Bodroghy-lány. – Csak nem képzeli, hogy mi, a Bodroghy familia, gazdatiszti lakásba menjünk lakni. Dicső apánk, a Bodroghy-familia utolsó férfi sarja, megfordulna sírjában.

- De kérem Nagysácd – replikázott az ügyvéd - a familia érdeke, büszkesége éppen azt kívánja, hogy existenciájuk biztosítva legyen. Ezt pedig csak is e kedvező alkalom felhasználásával lehet elérni.

- Nem ügyvéd úr, mi ez ősi kastélytól nem válhatunk meg. Apánknak ez volt az utolsó akarata is, hogy ez, ha összeomlik is, a mi fejünk fölött omljék össze.

- Szolt egész határozottan a legkisebb Bodroghy-lány s ezzel az alku a miniszter és a Bodroghy-familia között el volt ütve.

Az ügyvéd haraggal távozott, félóra múlva már ott volt a levele, hogy neki már temérdek desperátus ügye volt, de a lebonyolításukon munkáló józanész elé olyan érthetetlen akadályt soha nem gördítettek, mint a Bodroghy-ügyek rendezésében. Bármennyire respektálja is önagságaik hagyományos ragaszkodását az ősi kastélyhoz, a tisztán gondolkozó ész nem áldozza föl annak. A bizalmat nagyon köszöni, de azt kénytelen visszaadni, mivel esznelküliségekbe nem mehet bele még pénzért sem.

A Bodroghy-lányok mégis jól megértették atyjuk akaratát, a Bodroghy familiai utolsó férfi sarjadéka nyugodtan szállhatott le a paripájáról ősei között: az ősi klenodium mentve lesz.

A Bodroghy-lányok most már ügyvédet sem fogadtak, hanem az ősi birtokot parcelláltatták és eladogatták szépen, apránként maguk a módosabb parasztnak. A vételárból kifizették a huszonötezer forint passívát és maradt is még néhány ezer

forintjuk, meg - ami föl megmaradt az ősi kastély; a dicső napokat látott hatalmas családi klenodium.

Míg a megmaradt néhány ezer forintból tartott, addig nem volt semmi baj.

Mikor az elfogyott, akkor lassankint piacra keríttek az értékes bútordarabok, képek, fegyverek. De azért a familia ősi nyugalma, boldogsága nem zavarta semmi. Csupán csak egy olyan dolog történt, ami fölháborította a familia szűztiszta vérére, s amire valószínűleg Bodroghy Gábor uram is megfordult sírjában.

Az történet tudniillik, hogy a hat lány közül az egyiket: Bodroghy Justiciát megkérte a szomszédos gróf urodalmi vadásza – s ez nem vonakodott.

A Bodroghy lányok egymás után rohantak rá:

- Apánk megfordul sírjában.

- Megtagadod a Bodroghy vért.

- Jusztí, én kiátkozlak.

- Bodroghy Jusztí egy vadászhoz? Pfiuj!

- Bezáródik előtted örökre az ősi kastély.

De Bodroghy Jusztin mind ezek a rettenetes fenyegetések nem fogtak; követte szívét, hozzáment a vadászhoz.

A Bodroghy-lányok az esküvő napján elzárkóztak az ősi kastélyba és hallani sem akartak a kívül történőkről. Szórták az átkot a vértagadó testvérre.

A világ azonban sem föl nem fordult, sem meg nem állott.

A Bodroghy-kastély fölött sem haladt el nyomtalanul az idő. Omlott, pusztult. Fala, teteje hámlott, dobálta le magáról a megkorhadt részeket. A bútorok és értékesebb holmik is elvándoroltak. A szél kísérteties melódiával barangolta be az üres termeket. Nem volt neki mesterség bejutni; minden ablakfiókon kényelmesen besüvölhetett; üveg nem állott az útjában sehol. Csakis a földszint egyik szobájának ablakain talált ellenállásra, ott laktak a Bodroghy-lányok, összekuporodva a hidegben. ennek az egy szobájának ablakai védve voltak.... kovászos papírral és rongyokkal.

Ide küldözte az egy-egy hétre való élelmi szereket a kiátkozott Bodroghy-lány, a vadász né. Ide külddözték alamizsnájukat a szép emberbaráti titokzatossággal a község és vidék uricsaládjai.

Hanem azért a vén Bodroghy nyugodtan alhatott sírjában. Őt Bodroghy lány ott pusztult el az ősi kastélylyal.

A 300 spártai

Mindig rajongtam a hőskért. Nem azokért a modern hőskért, akik bizonyos nagyuri sporttal és gumanderiával vadásznak felebarátjaik fülére, orrára, hanem azokért, akik egy magasztos pillanatban leszámolnak életükkel is, hogy valamely közös szent ügynek vagy célnak szolgálatot tegyenek.

Az ilyen hősk tettei legfőbb azért imponálnak nekem, mert itt nem játszik közbe sem egy-egy aranyfürtös, vagy hollófürtös fejecske, sem aféle „tengervészes éjű” szem.

Mer mihelyt asszony is van a játékban (bocsássanak meg nekem mohamedánus barátaim!) mindjárt vége van én előttem minden zománcnak, minden hímponak.

Azaz: bocsánat! csak vége volt. Most már nekem is kissé hátrább kell állani az agarakkal.

Mondjuk csak röviden, minden körülményesebb indoklás nélkül, hogy én a hőskért rajongtam.

Ez a rajongás sekszpiri lángokat szított agyamban. Föltettem magamban, hogy tragédiát csináljak a 300 spártai hős világtörténelmileg is ragyogó önfeláldozásából.

Persze, azok nem a bájos olvasók, akik ismerik a 300 spártai hős történetét s tudják, hogy mi az a tragédia: egyszerűen azt mondják erre, hogy kedves barátom, a kend agyának megártott a kánikulai melegség.

Hanem hát a bájos olvasók meg rögtön nekem adnak igazat, ha megmondom, hogy asszonyt is fogok szerepeltetni.

Az asszony, a tragédia olyan szoros összefüggésben vannak egymással, hogy mindenütt egyik a másikkal jár.

Azaz: pardon, másként akartam mondani!

Annyira beleélődtem abba a korba, mikor még a 300 spártai hős gyújtotta szívemet lángokra, hogy el is feledkeztem az asszonyról, aki minduntalan belebele tekint irkafirkámba és martirjává tesz gondolataimnak. Mint ahogy neki lett

martirjává a 300 spártai hős is. Nem ugyan a Termopilei tenger-szorosban, hanem az én lelkemben.

Hej, én édes istenem, ha visszagondolok arra az aranyos korszakra, mikor én a 300 spártai hőstettét ki akartam készíteni tragédiának, - még most is valami leírhatatlan boldogító öntudat dagasztja keblemet.

Oh ti normalis agyvelejű tucat emberek, ti nem tudjátok mit tesz az: egy tragédiával kéjelegni éveken át! Nem is tudom hamarjában: mihez hasonlítsam ezt a gyönyörűséget?

Talán legjobban hasonlíthat a gyönyörűséghez a fiatal prókátor gyönyörűsége, mikor megkapja az első zsiros pert, a miből (a legkedvezőbb körülmények között) csak évek múlva lehet kibabalyodni.

Ébren és álmomban lelkem szakadatlanul a 300 spártai hőssel foglalkozott.

Leonidas, a hős vezér, valóságos intim barátommá lett. Egész dialógusokat folytattunk egymással. Igen természetes, hogy Leonidas helyett is mindig én deklamáltam.

Hogy a helyzet komikumát egész nagyságában bemutassam, ki kell jelentenem, hogy takarékpénztári könyvelő voltam. Azt talán mondanom is fölösleges, hogy prózai foglalkozásomat a legsekszpirebb kicsinyléssel vettem.

Mindig úgy éreztem, hogy bőrömben két halandó mozog. Az egyik volt a törpe, a nyomorult, a hitvány porszem: a könyvelő. A másik a nagy, az eget ostromló, a kimagasló óriás: a drámaíró.

Hogy ez a két hatalmas ellentét megférhetett az én gyarló bőrömben, csak annak köszönhető, hogy törpesége tudatában a könyvelő mindig nagy alázattal meglapult a drámaíró mellett.

El sem képzelhetik kérem, hogy mennyi kellemetlenségem volt nekem mégis azzal a nyomorult könyvelővel.

Egyszer a főkönyvelő lapozgatja a váltókönyvet. Az erei kidagadnak, a szernei vérben forognak. Belemarkol a saját becses tüstökébe s olyan formán ordít felém, mintha ezt az egész cirógatást nekem szánta volna.

- Csöngöly úr, szerencsétlen szülőt! Mit csinált?

- Most kérem?

- Nem most, hanem amikor ezt ide írta. Jöjjön csak, nézze meg.

Odasiettem, beletekintettem a nagy könyvbe, el olvastam azt a tételt, melyre a főkönyvelő mutatott; de abban a pillanatban forogni kezdett velem a föld. Ájultan hullottam a padlóra.

Mire fölmosdattak, már az egész takarékpénztár ott állott, nem ugyan valami lekötöző részvétellel, de mégis azzal a gondolattal: hogyan mentsenek meg engem szerencsétlent.

Képzeljék kérem, egy váltót így vezettem be:

Kibocsátó: Leonidas.

Elfogadó: Xerxes.

Forgató: Ephialtes.

Érték: 300 spártai.

Hogy ebből milyen rengeteg kalamitás származott, hogy milyen kegyetlen ceremóniával járt ennek a tévedésnek kiigazítása, – azzal nem untatom az olvasót.

Az idővösségnél valamivel bizonyosabban állott előttem, hogy kezembe nyomnak egy két száz forint végkielégítést, azután a pokolba kergetnek a 300 spártai vitézzel együtt. Végre magam is beláttam, hogy Leonidas és Xerxes urak nem igazgatósági tagok a csörgetegi takarékpénztárnál s így azoknak a kedvéért semmi rizikót sem vállalhat a részvénytársaság.

A dolog azonban minden várakozáson felüli simasággal folyt le.

Egyik igazgatósági ülés alatt behívtak s az igazgató igazán megható szép stílusban adta tudtomra azt, amit röviden és egyszerűen is megmondhatott volna, hogy én igen jóra való, becsületes ember vagyok, de egyuttal nagy számár is, mert ha számár nem volnék, akkor tudnom kellene, hogy ezen a pályán csak a figyelem, a gondosság teljes odaadásával mehetek valamire. A takarékpénztár levegője nem tűr fantasztikus lelkeket, akik a való értékes realismusa helyett a mult idők mohos sziklá között keresnek kincseket. A pénz emberei az ilyen szerencsétlen örülteket szánalommal tekintik ugyan, sőt (hogy élhessenek) munkáikat meg is rendelik; de az ilyen félkegyelműséggel az egyszeregy örök igaz birodalmában boldogulni nem lehet.

Körülbelül ezt mondta el az igazgató, természetesen nagyon választékos nyelvezettel, az én fentisztelt számárságomat a félkegyelműek szóvirágaiba takargatva.

Tehát meg voltam mentve.

Föltettem magamban, hogy a hivatalban teljesen kivetem lelkemből a 300 spártait s csak otthon készígetem, építgetem hatalmas tragédiámat jelenetről jelenetre, felvonásról felvonásra.

Már a harmadik felvonásnál voltam a vázlatkészítésben, mikor a takarékpénztárban megint valami ostobaságot követtem el.

Nem bírtam föltételemhez szigorúan ragaszkodni. Egy egy pillanatra teljesen megfeledkeztem helyzetemről és belemerültem a gyönyörűen fejlődő és kibontakozó tragédiába.

Egyik ilyen óvatlan pillanatban, mikor éppen Xerxes táborát néztem a termopilei sziklákról: a nevemet hallottam kiáltani. Eleinte azt hittem: káprázat az egész - Ki ismerne engem a termopilei sziklák között. Leonidas az én intím barátom ott húzódott meg a szoros tövénél. Csak nem bolondult meg, hogy hozzám kiabáljon és elárulja magát.

Még egyszer hallok a nevemet, aztán még egyszer egész dörgedelmesen:

- Csöngöly úr! Mennyi is az összeg?

Fölugrom.

Az igazgató áll előttem.

- Alszik, kérem? Mennyi az összeg?

Homlokomhoz kapok. A képzelet való képei összekuszálódtak, lelkemben.

- Mennyi? Éppen 300 spártai, kérem. De ne tessék elárulni.

Iszonyú kacagásba tört ki az egész takarékpénztár és én meglehetősen birka ábrázattal állom ott a hős 300 spártaival.

Ezután a multkorinál jóval ártatlanabb incidens után az igazgató a hivatalos órák vége felé magához hívott s így szólt hozzám egész baráti bizalmassággal:

- Kedves Csöngöly úr! Ön nagyon józan és becsületes fiatal ember; de az ön feje valami tícsök bogár félével van tele – úgy veszem észre. Fogadjon nekem szót, ha boldogulni akar ezen a tisztviselői pályán: házasodják meg. Önnek egy komoly nő kell, aki önt képes lesz kijozánítani s a Termopilei szorosától a realis életbe visszavezetni. Megértett?

Persze, hogy megértettem.

Az igazgatónk feleségének volt egy huga, aki még leány volt ugyan, de nekem csaknem édesanyám lehetett volna. Előttem állott az okos, komoly nő, ki majd engemet a Termopilei szorosától visszavezet az élet realis ketrecébe.

A legdrámaibb elszántsággal mentem haza.

Elővettem a 300 spártai hőst, tragédiám gyönyörű fundamentumát. Elkezdtem merengeni hamleti hangulattal.

- Minden, minden csak álom hát az ég alatt. A mult dicsősége, a hősi erény, az önfeláldozás, a halhatatlanság tölgybabéra mind, mind csak abrak hát, amit fölhal az élet örök materiasmusa!... Isten veled szép álom! Isten veled Leonidas nemes barátom, kivel annyi boldog költői órát átéltem a csendes magány ábrándos világában. Isten veletek hőseim! Elhullani hív engem is a realis élet! Asszony után megyek...

Meggyújtottam a nagy halom papirt és a 300 spártai hős ott hamvadt el. föltámaszthatatlanul...

Fönládoztam őket egytől egyig egy asszonyért...

Elkezdtem udvarolni az igazgatóm sógornőjének. Elkezdtem össze-vissza beszélni minden tícsköt bogarat, amivel csak be lehet hálózni egy furfangos fiúnak a mamáját. És igazgatóék konstatálták, hogy nem is hitték, mennyi szellem lakik bennem. Hisz képes volnék bármily nagy társaságot elmulattatni...

Két hónap óta pedig teljesen reconstruált ember vagyok. Ha végig megyek az utcán, olyan tisztelettel köszöntenek az emberek, mintha csakugyan megírtam volna a 300 spártai hős tragédiáját.

Pedig hát az a tragédia soha sem készült el; én azonban a takarékpénztári director sógora vagyok.

A tanácsadó veréb

Bogáthy Pista derék fiu volt nagyon, de azok közé a szerencsétlen flótások közé tartozott, akik az előttük röpködő sült galambra sem memek száját tátani.

Mikor az érettségi vizsgálatot letette conscolárisai váltig biztatták, hogy menjen föl velök Pestre. Ne törődjék vele, hogy szegény.

Akad ott a szegény legénynek is mód a megélhetésre, kivált, ha különben csinos, szemre való.

Bogáthy Pista nem bizott sem magában, se a szerencsében. Itthon maradt. Beállott valamelyik kis városban diurnistának. Körmölt, kópiázott reggeltől napestig, teljesen beleélve egyuttal magát a koplalás művészetébe. Így telt el 15 év.

Tanulótársai kik az érettségi vizsgálat letétele után az egyetemre mentek, majd nem mindnyájan önálló emberekké lettek. Egyik ügyvéd, másik orvos, a harmadik mérnök és így tovább.

Véghetetlen keserű érzelem szállotta meg szívéét. Látta, hogy így nincs jövője, hogy így nem maradhat; diurnista nem lehet egészséletesen. Ehhez a nyomorúsághoz fölösleges volt az érettségi bizonyítvány megszerzése. Ezt elérhette volna 1-2 így, úgy végzett osztálylyal is. Elhatározta magában, hogy kilép az élet küzdőterére; fölmege Budapestre s beiratkozik az egyetemre. Hajlama az orvosi pályára volt.

A legközelebbi tanév elején csakugyan föl is ment csakúgy kopottan, a hogy a diurnumából teltett. Csüggeteg képpel ment végig a nyüzsgő város embertömegektől rajzó utcáin: lelkét megfektette a gond, hogy mit csinál? mi lett vele? ebben a rengeteg városban, hol egymásra se nézve, egymást föl sem véve rohannak ide s tova az önző emberek.

Elment a corzóra s annak karfájára támaszkodva, elmerengett a futó folyam csobogó hullámain. Mintha idegborzongató szavakat beszéltek volna hozzá azok a habok. Hogy menjen, fusson onnan, mentül messzebb! Nem jó őket nézni olyan erős merengéssel, olyan odatapadt lélekkel az olyan embernek, akinek sápadt a

képe, felhős a homloka s elborult a két szeme világa. Csak menjen, csak fusson! Szelleme járnak ott a víz fölött: titkosan suttogó, a lázas homlokokat hűvösen cirógató szelleme, akik mondanak édes regéket, lelkét elaltató, gondolatfogó meséket arról a csendes birodalomról, hol olyan édes az álom, olyan nyugodt a szív. Fusson, fusson azoktól a bűbajos tündérektől.

Bogáthy tán nem értette a futó habok beszédét, vagy ha értette is, tán bizott magában, hogy meg bír küzdeni azokkal a tündérekkel.

Amint ott a Duna hullámain merengett, egyszerre valaki a vállára tette kezét.

Servus, Pista! ... Na, ne nézz olyan mereven!

Nem ismeresz rám? Hajnal Ede vagyok.

Servus, Ede!

A két jó barát egymás karjába omlott.

Hajnal Ede is egyike volt a conscolárisoknak, akik annak idején Bogáthy Pistát oly erősen biztatták, hogy jöjjön Budapestre, tanulmányainak folytatására. Ő is végzett ember volt; gazdagon nőttil s mint mérnök, egy vasutvonal fölállításánál dolgozott vállalkozótársul.

Mikor a viszontlátás örömeének első pillanatai elmúltak, Hajnal Ede szánakozva nézett végig barátjának kopott öltözetén.

Na, igazán örülök, hogy följöttél Pestre. Halálos vétek lett volna ilyen szép tehetségnek nyomtalanul elveszni. De mondd csak: van valami kilátásod?

Édes barátom! absolute semmi.

Az nem baj. Csinos fiu vagy s hozzá még elég szellemes is. Az ilyen embernek nem kell attól tartania hogy itt nem existálhat. Tudom én ezt magamról. Én is jó részt magamra voltam utalva. Szüleim csak szűken adták a segélyt. De hát segíttem a dolgon. Tudod pajtás; egy kis feltűnés, hogy észrevegyenek, eroberung, hogy megszeressenek, a többi már magától jó. Úgy éltem én, komám, egyetemi életem alatt, mint a hal a vízben. Neked is megadom a tanácsot. Csak a szerint tégy, akkor ne félj, nem szenvedsz szükségét. Hanem most mindenek előtt jöjj velem egy ruhásboltba! Felöltöztetek, hogy többet mutass.

A két barát sietve ment a Kerepesi-ut felé.

Félóra mulva már teljes parádéba volt a fővárosi ujonc.

Hajnal Ede ekkor így szölt hozzá:

- Most jól figyelj édes Pistám! Itt van nézd, adok 50 frtot. Bérelj magadnak szobát, s minden idődet sétára fordítsd. Sétálj a corzón, az Erzsébet-teren, a városligetben, a Stefánia-uton, ahol éppen kedved tartja. Kisérd szorgos figyelemmel a sétáló nőket, különösen azokat, kiket férjeseznek és gazdagoknak nézesz külső megjelenésük után itélve. Mindeniknek nézz erősen, de nyájas tekintettel a szemébe. Amelyik kissé mosolyg s a közben melletted elhaladva szempilláit kissé lehunyja, ha elkerülsz, okvetlenül visszafordulj. El fogja ejteni zsebkendőjét, vagy legyezőjét, vagy kesztyűjét. Te gyors udvariassággal fölkapod, hozzá viszed, s nyájas mosoly

kiséretében átadod neki. Ha ő is nyájas mosolylyal fogadja szivességedet, akkor megjelensz ugyanott másnap s ha ismétlődik a bizalmas kihívás, harmad nap is. Ekkor már bemutatathatod magadat s ajánkozzál társául! Értetted? A többi már magától következik. Nos, hát csak ehhez tartsd magad! Én most elutazom a délutáni vonattal a vasutépítési vállalatom vezetésére s csak két vagy három hónap mulva térek vissza. Meglátom hogy addig mire mészsz! Servus! Isten veled!

Jó szerencsét!

Megcsókolták egymást s elváltak.

* * *

Körül-belül harmincfél hónap eltelté után Bogáthy Pista ezüstgombos sétatálcáját gyors ütembe forgatva vígan füttyörészgetve sietett végig a Váci-utcán. Ruhája a legdrágábbak, lelegegánsabbak közül való volt. Mellénye gomblyukában vastag aranylánc, két kezén csillogó drágaköves aranygyűrűk ékeskedtek.

Siettében gyenge ütést kapott vállára.

- Servus Pista!

- Servus Ede.

A két barát újra ölelkezett. Hajnal Ede egész gyönyörrel nézte barátjának elegáns külsejét.

- Nos? Szót fogadtál ugy-e? Ugy-e használt a tanácsom?

- Minden a lehető legpompásabban sikerült kedves barátom. Síromig lekötelezted vagyok. Örök hálámra vagy érdemes. Teljesen gondtalan életem van. Beiratkoztam az egyetemre is Pompás szállást tartok. Gyöngy-napokat élek. Tudod: a kicsike valóságos angyal. Észbontó szépség és egyetemi műnyelven: „splendirt”. Jó, hogy találkoztam veled. Épen hozzá megyek.

Velem kell jönnöd!

- De mit gondolsz Pista? Az lehetetlen. Megsértenéd, roppantul megsértenéd.

- Ne félj! Te végre is egyetlen barátom, a legnagyobb jötevőm vagy; téged okvetlenül ismernie kell.

- Ám legyen menjünk hát!

A két jóbarát karon fogva ment végig a Váci utcán s annak végén egy emeletes ház kapuja előtt megállottak.

Bogáthy így szólt:

- Itt lakik ő, kedves barátom.

Hajnal Ede megütődve nézett Bogáthyra

- Én is itt lakom.

- Annál jobb kedves barátom, legalább te is bemutatathatsz engem kedves nődek.

- Igazad van. Talán éppen szomszédságban lakik!

Hol van a lakosztálya?

- I. emelet 1. ajtó.

Hajnal Ede hátratántorodott. Arca halotthalványnyá lett.

- Szencsétlen! - nyögte reszketeg ajakkal.

Azután dűlt arccal, őrületes rohanással futott föl a lépcsőn, hátra se nézve.

Bogáthy megrettenve és mély részvétellel nézett barátja után. Azután elsietett. Sejtette felindulása okát.

Másnap az egyetemi portás egy levelet adott át Bogáthyinak, amelyben 100 forint volt a következő sorok kíséretében:

„Kedves Barátom! Rettentően megjártam, iszonyuan bűnhődtem a tanácsért, mit más rovására adtam neked. Egyetlen baráti óhajom, hogy rögtön hagyd el Budapestet és menj Kolozsvárra. Az utiköltséget mellékelem. Barátod: Hajnal Ede.”